

Resim Öğretmenlerinin Yaratıcı Niteliklerini Belirleyen Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi*

Developing an Attitude Scale For Determining Art Teachers' Creative Qualities

Ayhan Dikici ve Mehmet Taşpınar
Fırat Üniversitesi

Öz

Öğretmen, eğitim sisteminin temel öğelerinden biridir. Resim öğretmenleri ise öğrencilerin yaratıcı niteliklerini geliştirme açısından oldukça önemli bir role sahiptir. Öğrencilerin bu tür niteliklerini geliştirmek için öncelikle resim öğretmenlerinin yaratıcı niteliklere sahip olması gereklidir. Bu çalışmada, resim öğretmenlerinin yaratıcı niteliklerini belirlemek için bir tutum ölçeği geliştirilmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda gözden geçirilen ölçek 126 resim öğretmenine uygulanmıştır. Faktör analizi sonucunda Barlett değeri= 7362.721 ve KMO= .61 bulunmuştur. 45 maddeden oluşan ve tek boyutlu olan bu ölçek araştırmacı tarafından 3 başlık altında toplanmıştır. 45 maddenin madde ayrıncılık güçleri t-testi yoluyla hesaplanmış ve .05 düzeyinde, 66 serbestlik derecesine göre tüm maddeler açısından anlamlı farklılık belirlenmiştir. Testin güvenirlik katsayısı Cronbach Alpha çözümlemesine göre .95 bulunmuştur. Bu verilere dayanarak ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu söylenebilir. Bu sonuçlara göre, tek boyutlu ve homojen olan bu tutum ölçeği, resim öğretmenlerinin yaratıcı niteliklerini belirlemek için kullanılabilir. *Anahat Sözcükler:* Sanat eğitimi, resim öğretmenleri, yaratıcı nitelikler, tutum ölçeği.

Abstract

The teacher is one of the basic elements of an education system. Art teachers also have an important role in terms of improving students' creative qualities. First of all, art teachers must have the creative qualities in order to improve those of the students'.

In this study, an attitude scale has been developed in order to determine art teachers' creative qualities. The scale which was revised in the direction of experts' opinions has been applied to 126 art teachers. As a result of factor analysis, Barlett has been found as 7362,721 and KMO as .61. This scale having 45 items and being one-dimension has been divided into three parts by the researcher. Item discrimination power of these 45 item has been determined via t-test and has been found significant according to 66 degree of freedom and on the level of .05 in terms of all items. Reliability coefficient of the test has been found to be .95 according to Cronbach Alpha. As a result of these, it can be said that this scale is valid and reliable. Hence, this attitude scale which is one-dimension and homogeneous can be used in order to determine art teachers' creative qualities.

Key Words: Art education, art teachers, creative qualities, attitude scale.

Giriş

Bugüne kadar yaratıcılıkla ilgili bir çok tanım yapılmıştır. Örneğin: Webster's Collage Dictionary' de (1991, 63) yaratıcılık: "Yaratmanın niteliği ya da durumu. An-

lamlı yeni şeyler yaratma, yorumlama, v.s. orijin: 'ik. Yaratma yeteneğine sahip kişiler tarafından kullanılan yöntem." olarak tanımlanmıştır.

San' a göre (1979, 177); "yaratıcılık her bireyde var olan ve insan yaşamının her bölümünde bulunabilen bir yeti, günlük yaşamdan bilimsel çalışmalara dek uzanan geniş bir alanı içine alan süreçler bütünü, bir tutum ve davranış biçimidir."

Torrance (1995, 23), yaratıcılık konusunda süreci vurgulamaktadır. Ona göre yaratıcılık: "Problemlerin veya

* Bu araştırma, Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı'nın desteği ile yapılmıştır.

Doç. Dr. Mehmet Taşpınar, Fırat Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü; Ayhan Dikici, Resim İş Öğretmeni Elazığ Balakgazi Lisesi

bilgideki boşlukların hissedilmesi, düşünce veya hipotezlerin oluşturulması, hipotezlerin sınanması, geliştirilmesi ve verilerin iletilmesidir.”

Kao (1991, 14), yaratıcılık için yaptığı tanımda hem süreç hem de ürün boyutunu ele almıştır: “insanın sonuca ulaşmak için öncülük ettiği kullanışlı ve anlaşılabilir yeniliktir. Bir problemi çözer ya da tatmin edici cevap verir, yeniden üretilebilir.” Nierenberg (1982, 37-39) Kao’ nun yaptığı tanımla aynı doğrultuda tanım yapmıştır. Nierenberg ek olarak şunları da belirtmektedir: “Bir problemi nasıl çözeceğimizi anlayabilmemiz, kendi kendimize sürekli koyduğumuz sınırlamaları ve alışkanlıkları bir kenara itebilmemiz sayesinde olur.”

Preti ve Miotta (1997) yaratıcılığa ürün yaklaşımı ile odaklanırlar. Onlar yaratıcılığı toplumsal faydası olduğu kabul edilen orijinal ve güçlü ürünlerin yaratılması yeteneği olarak ele alırlar.

Yaratıcılık üzerine yapılan tanımlardan biri de duruma yönelik tanımdır. Csikszentmihaly (1996, 36), yaratıcı duruma ilişkin tanımı şöyledir: “Yaratıcı kişiler, herhangi bir duruma, şartları ne olursa olsun, uyum sağlamakla olağan üstü yetenekleri ile hedeflerine ulaşabilen kişilerdir...”

Petrowski (2000, 307), yaratıcılığın, bir kişi, bir yöntem ya da ürün içinde ele alınıp alınmaması konusunda tam bir uzlaşmanın olmadığını belirtir. Ona göre yinede yaratıcı çalışmanın alışılmadık dışında ve değerli olduğu üzerinde uzlaşmıştır.

Jeffus’ a göre (1999), sanat akademik konularla birleştirilebilir. Matematik çalışırken geometrik şekilleri kullanmamız gibi görsel işlemler sanatla ilgilidir. Ona göre çocukların resim yapma, boyama gibi yaratıcı faaliyetlerde bulunması harika bir şeydir. Bizlere düşen görev, bu tip yaratıcı yöntemler yoluyla yeni fikirlere, yeni fikir açılarından konulara yaklaşmalarını cesaretlendirmektir.

En geleneksel okullarda bile sanat sınıfları mutlaka vardır ve bu sınıflarda yaratıcı düşünme gerçekleştirilir. Tüm çocukların yaratıcılık yeteneği vardır, ancak yeteneklerinin gelişimi için çocuklara yardım edilmelidir (Bell, 1997, 2). Çocuklara okullarda resim eğitimi verilirken mantıksal düşünmeye ve sol beyin alışkanlıklarına yönlendirilmektedirler. Halbuki çocuk sağ beyinini kullanarak yaratıcı düşünmeye yönlendirilmelidir. Çocukta mevcut sınırların ötesine geçme arzusu

uyandırılmalı, ruhun derinliklerinden ve kalpten gelen duygulara göre resim yapması sağlanmalıdır (Infinite Innovation Ltd., 1997).

Asla unutulmamalıdır ki çocuğun görme düzeyi yetişkininkinden daha düşüktür. Çocuğun odasını bile düzenlememeli ve çocuğun kendi hayalleri ile özgürce düzenlemesine izin verilmelidir. Çocuk zaman zaman ünlü sanatçıların eserlerini ve orijinal eserleri kopya edecektir. Yorum yapmadan çocuğun bu sorunlarını kabul etmek gerekir. Öğretmen sınıfta bir sanatçının çalışmasını iki ya da üç hafta göstermelidir. Öğretmen bu sanatçının eserini gösterirken o sanatçının hayatı ve kişiliği hakkında da bilgi vermelidir (Cherry, 1990, 24). Çocuklar resim yaparken nesnelere olduğu gibi görmek isterler ve bu teşebbüsleri onların cesaretini kırabilir. Öğretmenler onlara sanat stillerinden bahsederek sanatın duygu ve düşünce ürünü olduğunu öğretmelidirler. Öğretmen öğrencilerin resimlerini diğer resimlerle asla kıyaslamamalıdır (De Bord, 1997, 3).

Öğretmenlerimizin iyi yetişmeleri gündeme geldiğinde ilk sırada incelenecek konu, öğretmen yetiştirme programlarıdır (Ataünal, 1994, 12).

Resim öğretmenleri diğer alanlardaki öğretmenler gibi iyi bir alan bilgisi ve becerisi, genel kültür ve nitelikli öğretmenlik meslek bilgisine sahip olmalıdırlar. Eğitim fakültelerinin resim bölümlerinin amacı, temel eğitim ve ortaöğretime nitelikli resim öğretmeni yetiştirmektir. Yüksek öğretimde sanat eğitimi, hem program hem de yöntem açısından uzman eleman yetiştirilirken farklı düşünülmelidir. Halen uygulamaların ağırlıklı olması bu eğitim biçiminin doğruluğunu göstermez. Eğitim hangi alanla ilgili olursa olsun temelinde bilgi vardır. Sanatın kuramsal yanı ile araştırmaların ülkemizdeki azlığı uyguladığımız sanat eğitimi boşlukta bırakmakta, daha çok biçimciliğe yöneltmektedir (Uysal, 1996, 47).

Eğitim fakültelerinin sanat eğitimi veren bölümlerinin de amaçları gereği, ilk ve orta dereceli okulların sanat eğitimi programları ile bütünlük içerisinde olmaları gerekir. Toplumumuzda yüksek öğrenim görmüş kişilerin bile “benim sanatla ilgim yoktur” gibi sözlerini duymaktayız. Halbuki bir orta dereceli okul mezununun bile sanat nedir? Niçin vardır? İşlevi nedir? gibi sorulara cevap verebilmesi gerekmektedir (Gökbulut, 1996, 29-30).

Öğrencilerin yaratıcılığının geliştirilmesinde eğitim camiası içerisinde bulunan herkese büyük görevler

düşerken, en büyük görev öğretmenin öğrencilerine karşı gösterdiği tutum ve davranışlarında yatmaktadır.

Sungur' un aktarımıyla (1997, 33-34), Chambers' a göre yaratıcılığı kolaylaştıran ve yaratıcılığı engelleyen öğretmen özellikleri şöyledir:

Yaratıcılığı kolaylaştıran öğretmen özellikleri:

1. Öğrencileri bir birey olarak kabul etme ve öyle davranma,
2. Öğrenciyi özgür olmaya özendirme,
3. Öğrencilere model olma,
4. Sınıfın dışında onlara çok zaman ayırma,
5. En iyiyi bekleme ve ulaşılabileceğini gösterme,
6. Heyecanlı olabilme,
7. Öğrencileri eşit kabul edebilme,
8. Öğrencileri doğrudan ödüllendirebilme,
9. Öğrenciye ilgi gösterme,
10. Sürekli okuyan kişiler olabilme,
11. İkili ilişkilerde kolay iletişim kurma olarak belirlenmiştir.

Yaratıcılığı engelleyen öğretmen özellikleri ise şunlardır:

1. Öğrencinin cesaretini kıran,
2. Güvensiz,
3. Aşırı eleştiren,
4. Davranışlarında bir uçtan diğerine gidip gelen,
5. Heyecanı olmayan,
6. Düz okumayı vurgulayan,
7. Dogmatik ve katı,
8. Alanla ilişkisini sürdürmeyen,
9. Genelde yetersiz,
10. Dar ilgileri olan,
11. Sınıf dışında tartışma ve konuşma olanağı olmayan olarak tanımlanmışlardır.

Yaratıcılığı kolaylaştıran ve zorlaştıran öğretmen özelliklerine ilişkin olarak öğretmenin hazırladığı eğitim ortamı içerisinde öğrenci kendini özgür hissedebilmeli ve düşüncelerini rahatça ifade edebilmelidir. Öğretmen mantığa ters düşen fikirlerin de destekçisi olmalıdır. Yeni düşünce üretmeye engel olan kültürel normların etkisini azaltıcı etkinliklerde bulunmalıdır (Özden, 1997, 119-120).

Resim eğitimi bir çok insanın yorumladığı gibi bireylerin güzel resim yapması yoluyla onu ileride ressam yapmayı amaçlamaz. Bu eğitim çocukların yaratıcılık gücünü geliştirmeyi, karşılaştıkları sorunları

yepyeni bir biçimde çözümlenmeyi öğrenmelerini amaçlar. Sanat eğitiminin amacı ile bireylerin tasarlayabilme yeteneğinin geliştirilmesi, yaratıcı, kendine güveni olan, estetik beğeni düzeyi yüksek gençler yetiştirmek olmalıdır. Bu amaca ulaşıldığı zaman aynı niteliklere sahip uygar bir toplum da yaratılmış olacaktır. Bu amaca uygun bir eğitim sürecinde yaratıcı niteliklere sahip resim öğretmenlerinin önemli bir işlevi olabileceği söylenebilir.

Yapılan araştırmalardan hareket edilerek, ülkemiz eğitim sistemi içerisinde resim eğitime gereken önemin verilemediği ve buna bağlı olarak bireylerin yaratıcı niteliklerinin gelişemediği düşünülmektedir. Daha önce yapılan araştırmalarda özellikle bu sorunun ortaöğretim düzeyinde olduğu görülmektedir. Bu nedenle, resim öğretmenlerinin öğrencilerinin yaratıcılıklarını geliştirmeye yönelik kendilerini nasıl değerlendirdiklerini araştırmak amacıyla bir ölçek geliştirmeye ihtiyaç duyulmuştur.

2. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Bu bölümde, ölçeğin geliştirilmesi için izlenen aşamalar üzerinde durulmuştur.

2.1. Denemelik Madde Yazımı

Yapılan literatür taraması sonucu ve elde edilen veriler ışığında araştırmacı tarafından 150 cümleden oluşan daha önce uygulanmamış bir tutum ölçeği hazırlanmıştır. Bu maddelerin 100 tanesi olumlu, 50 tanesi de olumsuz cümleler şeklinde düzenlenmiştir. Maddeler planlama aşamasında genel olarak üç temel başlık altında toplanmıştır. Bunlar sırasıyla şöyledir: resim öğretmenlerinin yaratıcı nitelikleri, resim öğretmenlerinin ders işleme metotları, resim öğretmenlerinin sınıf yönetimleridir.

2.2. Tutum Ölçeğinin Yapısı

Kullanılan tutum ölçeği, tutum ölçmekte yaygın olarak kullanılan likert tipi ölçektir. Balcı' nın (1997, 146), aktarımıyla Anderson'a (1988) göre likert tipi ölçeklerde iki durum vardır. (1) İstenen durum; konuya karşı olumlu tutumu yansıtır. (2) İstenmeyen durum; konuya karşı olumsuz tutumu yansıtır. Likert ölçeğinde her iki durum da eşit olarak puanlanmaktadır. Buna göre beşli ölçek oluşturulmuş. Olumlu maddelerde 5= Tamamen katılıyorum, 4=Katılıyorum, 3=Kararsızım,

2=Katılmıyorum, 1=Hiç katılmıyorum şeklinde cevap seçenekleri belirlenmiştir. Olumsuz maddeler de tam tersi şeklinde "Hiç katılmıyorum" seçeneğine 5 puan verilmiş ve diğer seçenekler de buna göre düzenlenmiştir.

Verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması için beşli ölçek aralıkları 0.80 ($5-1=4$ \div $4/5=0.80$) oranında eşit aralıklar olarak aşağıdaki şekliyle belirlenmiştir (Gökdaş, 1996, 21).

Kesinlikle katılıyorum	4.20 – 5.00
<i>Birinci derecede nitelikli</i>	
Katılıyorum	3.40 – 4.19
<i>İkinci derecede nitelikli</i>	
Kararsızım	2.60 – 3.39
<i>Yaratıcı niteliklere sahip değil</i>	
Katılmıyorum	1.80 – 2.59
<i>Yaratıcı niteliklere sahip değil</i>	
Kesinlikle katılmıyorum	1.00 – 1.79
<i>Yaratıcı niteliklere sahip değil</i>	

2.3. Deneme Formunun İncelenmesi ve Ön Denemelerin Yapılması

Oluşturulan 150 maddelik deneme formu uzman yargısı ile ön incelemeden geçirilmiştir. Bu incelemede anlaşılabilirlik, kapsam, olumlu-olumsuz cümle ayırımının doğruluk düzeyi üzerinde durulmuştur. Elde edilen veriler ışığında 96 maddelik deneme formu oluşturulmuştur. Bu 96 maddenin ilk 32 maddesi resim öğretmenlerinin yaratıcı niteliklerini, 33. madde ile 59. madde arası, öğrencilerin yaratıcılığının gelişmesi açısından resim öğretmenlerinin ders işleme metodunu ve 60. madde ile 96. madde arası öğrencilerin yaratıcılığının gelişmesi açısından resim öğretmenlerinin sınıf yöneti nlerini araştırmaktadır. Bu alt boyutlar, ölçek üzerin'e herhangi bir başlık altında toplanmamıştır. 96 maddenin tamamı, resim öğretmenlerini sorgular tarzda okul müdürlerine uyarlanarak onlara da uygulanmıştır.

Hazırlanan form, tutumu ölçülecek benzer bir gruba geçerlik ve güvenilirlik analizlerini yapmak için uygulanmıştır (Karasar, 1994, 142). Bu amaçla Elazığ ve Malatya valiliklerinden izin alınmış ancak bu illerde yeterli sayıda resim öğretmenine ulaşılamadığı için Adana ve Adıyaman illerinde de uygulama yapılmıştır. Bu iller araştırmacının veri toplama açısından daha olumlu bulgulara sahip olması nedeniyle seçilmiştir. 102

tane resim öğretmeni ve 24 tane okul müdürüne resim öğretmenlerini sorgular tarzda olmak üzere toplam 126 denek üzerinden veri alınmıştır.

2.4. Faktör Analizi ve Madde Ayırıcılık Güçlerinin Belirlenmesi

Deneklere uygulanan 96 maddelik deneme formuna ilişkin veriler üzerinde öncelikle faktör analizi yapılmıştır. Veriler SPSS 9.0 paket programında değerlendirilmiştir

Faktör analizi, birden fazla değişkene bağlı bir değişkeni açıklamakta katkısı olan bağımsız değişkenlerin (faktörlerin) sayısını ve bu bağımlı değişkenlerin koordinatlarını (faktör yüklerini) belirlemede baş vurulan bir yöntemdir (Turgut ve Baykul, 1992, 173). Faktör analizi yapılırken izlenen işlem basamakları aşağıda açıklanmıştır.

Öncelikle veriler üzerinde Döndürülmemiş Temel Bileşenler Analizi (Unrotated Principal Components Analysis) yapılmıştır. Bunun sonucunda özdeğeri (eigenvalue) 1 ve üzerinde olan 20 faktör belirlenmiştir. Birinci faktörün testteki 96 madde içinde açıkladığı varyans miktarı yüzde 23.1' dir. Bu analiz sonucunda birinci faktörde faktör yükü .35 ve üzerinde olan maddeler ikinci analiz için seçilmiş ve 58 madde işler durumda görünmüştür. Birinci faktörde yer alan 58 maddeye tekrar döndürülmemiş temel bileşenler analizi yapılmıştır. Bu uygulamada Barlett test değeri (Barlett Test of Sphericity) 8905.896 bulunmuştur. Barlett testine göre "korelasyon matrisi birim matrise eşittir" hipotezi test edilmiş, yukarıdaki belirlenen değere göre hipotez ret edilmiştir (SPSS, 1993, 12). Başka bir deyişle değişkenler arasında bir korelasyon olduğu ve faktör analizinin bu değişkenlere uygulanabileceği söylenebilir. Bu testin yanında faktör analizinin uygunluğu konusunda bir fikir veren diğer bir test ise KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) testidir. Düşük KMO değerleri yapılan faktör analizinin iyi olmadığı sonucunu verir. SPSS' e (1993, 12) göre KMO değeri 1' e yaklaştıkça yapılan faktör analizi daha anlamlı hale gelmektedir. Buna göre deneme uygulamasında KMO= .26 bulunmuştur.

Bu analizin sonucunda KMO değerinin de düşük olması nedeniyle birinci faktörde yer alan 48 madde ile yeniden döndürülmemiş temel bileşenler analizi yapılmıştır. Bu durumda ise birinci faktör altında 45

madde yer almıştır. Bu maddeler, öz değeri 1' in üzerinde olan 11 faktör altında toplanmıştır. Ayrıca Barlett Testi= 7362.721, KMO= .61 bulunmuştur. Barlett Testinin sonucu, faktör analizinin verilere uygulanabileceğini göstermektedir. KMO değeri ise bir önceki analizdeki .26 değerine göre oldukça iyi bir düzeye ulaşmıştır. Birinci faktör altında yer alan 45 maddeye tekrar döndürülmemiş temel bileşenler analizi uygulanmış ve birinci faktörde .35' in üzerinde faktör yüküne sahip olan 45 maddenin tamamı yer almıştır. 45 madde için birinci faktörün varyans miktarı yüzde 38.1 iken 11 faktörün açıkladığı toplam varyans miktarı yüzde 80.4 olmuştur.

Ölçek tek boyutluluk özelliği taşıdığı için Eksen Rotasyonu (Quartimax Metodu) yapılmamış, birinci faktör altında yer alan 45 madde araştırmacı tarafından Tablo 1, 2 ve 3' de üç başlık altında toplanmıştır.

Tablo 1
Resim Öğretmenlerinin Yaratıcı Niteliğe Sahip Olma Durumları

Faktör No*	Madde No**	Maddeler	Faktör Yüğü
39	4	İleri düzeyde bir estetik duyarlılığa sahip olduğumu düşünüyorum.	.514
45	7	Başkalarının gösterdiği saygıdan çok, insanın kendi kendine olan saygısının önemli olduğunu düşünüyorum.	.362
40	13	Benim için doğru olduğunu düşündüğüm şeyleri yapmanın başkalarının onayını kazanmaktan daha önemli olduğunu düşünüyorum.	.503
35	14	Güç sorunların çözümlüyle uzun bir süre uğraşabilirim.	.546
44	17	Benim için, çalışmanın her şeyden daha önce geldiğini düşünüyorum.	.409
41	29	İkili ilişkilerde kolay iletişim kurarım.	.491
23	32	Uygulamayı düşündüğüm çok ilginç projelerim var.	.610

* Faktör numaraları, faktör yüklerinin büyüklüğüne göre numaralandırılmıştır.

** Madde numaraları, faktör bir altında toplanan maddelerin sıra numaralarıdır.

Tablo 2
Resim Öğretmenlerinin Yaratıcı Ders İşleme Metotları

Faktör No*	Madde No*	Maddeler	Faktör Yüğü
25	33	Öğrencilerin sordukları sorulara her zaman saygı duyarım.	.601
27	35	Derslerimde öğrencilerin kendi kendilerine öğrenmelerini özendiririm.	.595
10	36	Yenilikleri öğrenmeleri için öğrencileri desteklerim.	.694
2	37	Öğrencilerin bireysel farklılıklarını göz önüne alırım.	.779
5	38	Öğrencileri özgür olmaya ve bu doğrultuda resim çalışmaya özendiririm.	.724
21	39	Öğrencilere, çalışmalarında en iyiyi bulmaya ve zorlukları aşabileceklerini göstermeye çalışırım.	.617
24	40	Sınıfın dışında da öğrencilere çok zaman ayırırım.	.608
34	41	Öğrencilerin yaptıkları resimleri aşırı eleştirmem.	.548
19	42	Öğrencilerin yaptıkları resimleri birbirleriyle kıyaslamam.	.631
33	43	Öğrencilere yapacakları resmin konusunu önceden söylerim.	.550
8	44	Konu hakkında resim çalışması yapmadan önce öğrencilerin konu ile ilgili düşüncelerini ve duygularını irdelerim.	.705
17	51	Öğrencilere ilginç kitap isimleri söyleyerek onları okumaya yönlendiririm.	.635
6	52	Öğrencilerin biten resimlerini okulun veya sınıfın uygun bir yerinde mutlaka sergilerim.	.721
22	53	Öğrencilerin çalışmalarında her türlü malzemeyi kullanabilecekleri konusunda uyarıda bulunurum.	.610
20	54	Büyük sanatçıların hayatları ve eserleri hakkında öğrencileri sürekli bilgilendiririm.	.625
12	55	Öğrencilerde merak uyandıracak konuları sınıfa getiririm.	.684
11	57	Öğrencilerin yaratıcılık düzeyini yükseltmek için yeni ders işleme metotları denerim.	.692
29	58	Yaratıcı ve yenilikçi amaçlar geliştirip öğrencilere görsel bir biçimde anlatırım.	.583
4	59	Öğrencilere başarı duygusu verecek resim çalışmalarını, projeleri ve görevleri veririm.	.749

Tablo 3
Resim Öğretmenlerinin Yaratıcı Sınıf Yönetimleri

Faktör No*	Madde No**	Maddeler	Faktör Yüğü
7	60	Yenilikçi bir sınıf ortamı oluşturmak için sorumluluk almım.	.711
14	61	Yenilięi engelleyen geleneksel norm ve kalıpların yerine değişim çabalarını yoğunlaştırdım.	.669
1	62	Resim çalışmalarımı öğrencilerin doğal ilgisine uydurarak herkesin çalışmaya katılımını sağladım.	.793
42	63	Öğrencileri ve resimlerini değerlendirmek amacıyla sürekli yeni kalıp ve ilkeler geliştirdim.	.466
29	66	Öğrencilerimi yenilikçi resim çalışmalarına özendiririm.	.583
37	70	Öğrenciler arasında değerlendirme ve rekabetten uzak karşılıklı güven ortamını garanti altına aldım.	.531
27	71	Sınıf içinde yaratıcı olunabilecek ortamlar sağladım.	.595
9	73	Başarılı öğrencileri doğrudan ödüllendiririm.	.695
15	74	Öğrencilerin yaratıcı başarılarını kutlayan onur sembolleri ve ödüller kullandım.	.663
36	75	Yaratıcı öğrencileri, okulun dergi, gazete, ilan panosu gibi yerlerinde açıklar ve duyururum.	.533
31	76	Farklı kaynaklardan yetişmiş öğrencileri bir araya getirerek grup çalışmasına yönlendiririm.	.568
43	77	Yaratıcılığı geliştirmeyi planlayan etkinliklerin materyallerini hazırladım.	.455
3	78	Öğrencilerin yaratıcı düşünceleri başanya ulaşmadığında, öğrencilerin korku ve kaygılarını azaltacak önlemler aldım	.769
18	80	Öğrencilerin iyi gitmeyen resim çalışmalarının bile gelecekte bir değeri olduğunu kabul ederim.	.632
28	84	Öğrencilerim tarafından nasıl algılandığını araştırdım.	.588
13	86	Öğrencileri kişisel girişimlere karşı özendiririm ve bu girişimlerini geliştirdim.	.676
32	87	Öğrencilerin değerli olduğunu önceden koşulsuz kabul ederim.	.551
16	89	Derslerimde öğrencilerimle aramda dostça bir ilişki kurmaya çalıştım.	.654
38	93	Öğrencilerimin hepsine eşit ve demokratik davrandım.	.525

Tablo 1, 2 ve 3' de tutum ölçeğini oluşturan maddelerin ilişkili oldukları başlıklar ve faktör yükleri verilmiştir. Faktör analizinin tamamlanmasından sonra ölçeğe giren 45 maddenin olumlu tutuma sahip olanlarla olmayanları ayırt etme durumunu ortaya koymak amacıyla "madde ayrııcılık güçleri" nin hesaplanması gerekli bulunmuştur.

2.5. Madde Ayrııcılık Güçleri

Madde ayrııcılık güçleri t-testi yoluyla yapılmıştır. Bunun için öncelikle cevap kağıtları toplam puan açısından en yüksekte en düşük puana doğru sıralanmış, üst sıradan toplam 126 denek sayısının yüzde 27' sini oluşturan 34 kişi "üst grup", alttan da yine yüzde 27' yi oluşturan 34 kişi "alt grup" olarak belirlenmiştir. Daha sonra her madde için madde puanlarının üst ve alt gruptaki ortalamaları arasındaki fark t-testi ile test edilmiştir. Burada uygulanan t-testi, alt ve üst gruplarda yer alan bireylerin oluşturdukları grupların birbirinden bağımsız olmaları nedeniyle bağımsız gruplara uygulanan t-testidir (Turgut ve Baykul, 1992, 163). Tutum ölçeğini oluşturan 45 maddeye ilişkin t değerleri Tablo 4' de verilmiştir.

Tablo 4' de yer alan maddelerin "t" değerleri (Sd= n-2) 66 serbestlik derecesi ile .05 ve .01 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu durumda tutum ölçeğinin olumlu tutuma sahip olanlarla olmayanları yeterli kabul edilebilecek ölçüde birbirinden ayırt edebileceği söylenebilir.

Güvenirlik çalışması olarak 45 maddeden oluşan bu ölçeğe Cronbach Alpha uygulanmıştır. Güvenirlik katsayısı .95 bulunmuştur. Bu durumda ölçeğin homojen ve tek boyutluluk özelliği taşıdığı görülmektedir.

Sonuç

Eğitim sisteminin temel öğelerinden birisi öğretmendir. Eğitim amaçlarının gerçekleşmesi büyük ölçüde öğretmenin nitelikli olarak yetişmesiyle sağlanacaktır. Bütün çocuklar güzel resim yapar, güzel resim yapan yaratıcı çocuğun giderek sıradan işler yapan kişiler durumuna gelmesi yanlış eğitime bağlıdır.

Bu çalışmada liselerde görev yapan resim öğretmenlerinin resim derslerinde öğrencilerinin yaratıcılıklarını geliştirmeye yönelik niteliklerini araştırmak amacıyla bir ölçek geliştirilmiştir. Geliştirilen bu ölçek

Tablo 4
Tutum Ölçeğinde Yer Alan Maddelerin Ayırıcılık Güçleri
(Alt-Üst Grup t Değerleri)

Madde			Madde		
No	t	P	No	t	P
1	5.547	.000	24	7.200	.000
2	4.782	.000	25	4.384	.000
3	7.729	.000	26	10.001	.000
4	8.285	.000	27	8.915	.000
5	5.603	.000	28	8.163	.001
6	8.583	.001	29	7.838	.000
7	7.104	.000	30	3.870	.000
8	8.163	.000	31	5.352	.001
9	6.446	.000	32	5.519	.000
10	6.950	.000	33	9.298	.000
11	11.376	.000	34	11.753	.000
12	11.565	.000	35	10.130	.001
13	5.208	.001	36	7.850	.000
14	8.146	.000	37	6.103	.000
15	7.745	.000	38	3.619	.000
16	10.082	.000	39	11.181	.000
17	4.560	.000	40	9.002	.001
18	7.733	.001	41	6.966	.000
19	7.472	.000	42	5.407	.000
20	8.351	.000	43	5.364	.000
21	7.729	.000	44	7.287	.001
22	5.911	.000	45	4.908	.000
23	6.773	.001	—	—	—

tutumu ölçülecek benzer bir gruba uygulanmıştır. Yapılan faktör analizinde, Barlett Testi = 7362.721 ve KMO = .61 bulunmuştur. Ölçek tek boyutluluk özelliği taşıdığı için Eksen Rotasyonu yapılmamış, birinci faktör altında yer alan 45 madde araştırmacı tarafından üç başlık altında toplanmıştır. Madde ayırıcılık güçleri t testi yoluyla yapılmış ve maddelerin "t" değerleri 66 serbestlik derecesi ile .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu durumda, ölçeğin olumlu tutuma sahip olanlarla olmayanları yeterli kabul edilebilecek ölçüde birbirinden ayırt edebileceği görülmüştür. Güvenirlik çalışması olarak 45 maddeden oluşan bu ölçeğe Cronbach Alpha uygulanmıştır. Güvenirlik katsayısı .95 bulunmuştur. Bu durumda ölçeğin homojen ve tek boyutluluk özelliği taşıdığı görülmüştür.

Hazırlanan bu ölçeğin, geçerli, güvenilir ve araştırmacılar tarafından resim öğretmenlerinin, öğrencilerinin yaratıcılıklarını geliştirmeye yönelik niteliklerini araştırmak için uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

Söz konusu ölçek, resim öğretmenlerinin yaratıcı niteliklerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından ya da resim öğretmenleri tarafından kullanılırken ölçeğin tek boyutlu olduğu dikkate alınmalıdır. Toplam ölçek aritmetik ortalaması bulunarak daha önce belirtildiği gibi: Kesinlikle katılıyorum 4.20–5.00, Katılıyorum 3.40–4.19, Kararsızım 2.60–3.39, Katılmıyorum 1.80–2.59, Kesinlikle katılmıyorum 1.00–1.79 biçiminde düzenlenebilir. Bununla birlikte 3.40 ve üzerindeki değerler yaratıcı niteliklere sahip olma açısından yeterli kabul edilmekle beraber 4.20-5.00 arası birinci derecede, 3.40-4.19 arası ikinci derecede yaratıcı niteliklere sahip biçiminde yorumlanabilir.

Kaynakça

- Ataünal, A. (1994) Türkiye' de ilkököl öğretmeni yetiştirme ve çağdaş uygulamalar. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 197,12.
- Balcı, A. (1997). *Sosyal bilimlerde araştırma: "Yöntem, teknik ve ilkeler"*. (İkinci baskı). Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi.
72. TDFO Bilgisayar-Yayıncılık San. Tic. Ltd. Şti.
- Bell, K. (1997). *Creativity: A mode of thinking*, Greenville, South Carolina: Bob Jones University Press.
- Cherry, C. (1990). *Creative art for the developing child*. Simon and Schuster Supplementary Education Group. USA:
- Csikszentmihalyi, M. (1996) The Creative Personality *Psychology Today*, 29 (4), 36-40.
- De Bord, K. (1997). Child Development: Creativity in young children. *National Network for Child Care-NNCC*. Retrieved November 16, 2000 (de indirildi) from the World Wide Web: <http://www.nncc.org/Child.Dev/cdcreativ.html>.
- Gökbulut, N. (1996). Sanat eğitimi programları ve beklentiler. *Milli Eğitim*, 131, 29-30.
- Gökdaş, İ. (1996). *Bilgisayar eğitimi öğretim teknolojisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Infinite Innovations Ltd. (1997). Creative thinking and lateral thinking techniques. Retrieved March 12, 2001 (de indirildi) from the World Wide Web: <http://www.brainstorming.co.uk/tutorials/creativethinking contents.html>.
- Jeffus, S. (1999). Art, creativity, & invention. *Eclectic Homeschool Online-EHO*. Retrieved November 16, 2000 (de indirildi) from the World Wide Web: <http://eho.org/features/art-creativity.htm>.

- Kao, J. (1991). *Managing creativity*. Englewood Cliffs NJ: Prentice Hall.
- Karasar, N. (1994). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler*. (Beşinci Basım). Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd.
- Nierenberg, G. (1982). *The art of creative thinking*. New York, NY: Simon and Schuster.
- Özden, Y. (1997). *Öğrenme ve öğretme*. Ankara: Pegem Yayınları, Önder Matbaacılık.
- Petrowski, M.J. (2000). Creativity research: Implications for teaching, learning and thinking. *Reference Services Review*, 28, (4), 304-312.
- Preti, A. & Miotta, P. (1997). Creativity, evolution and mental illness. *Journal Of Memetics Evolutionary Models Of Information Transmission*, 1. Retrieved November 16, 2000 (de indirildi) from the Word Wide Web: <http://www.cpm.mmv.ac.uk/jomemit/1997/woll/pretiaemiotto-p.html>.
- San, İ. (1979) Yaratıcılık, iki düşünme biçimi ve çocuğun yaratıcılık eğitimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 12 (1-4), 177-189.
- SPSS (1993) *SPSS training introduction to SPSS for Windows*. UK: SPSS Inc.
- Sungur, N. (1997). *Yaratıcı düşünce*. (İkinci baskı). İstanbul.
- Torrance, E.P. (1995). *Why to fly? A philosophy of creativity*. New Jersey, Norwook: Ablex.
- Turgut, F. & Baykul, Y. (1992). *Ölçekleme teknikleri*. (ÖSYM Yayınları 1992-1. Ankara: METEKSAN Anonim Şirketi.
- Uysal, S. (1996). Sanat eğitimi üzerine. *Milli Eğitim*, 131, 46-47.
- Webster's College Dictionary (1991). New York, NY: Random House.

Geliş	5 Kasım 2001
İnceleme	26 Kasım 2001
Kabul	20 Şubat 2002